

[2020] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਸਰਿਬਾ ਐਸ ਨਾਇਰ

ਬਨਾਮ

ਐੱਚ.ਆਆਰ.ਬੀ.ਆਆਰ ਆਰ.ਡੀ.ਆਰ.ਐਨ

(ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 10678 ਆਫ 2020)

ਦਸੰਬਰ 09, 2020

[ਸ.ਏ. ਬੇਬਡੇ, ਸੀਜੇਆਆਰ, ਏ.ਐਸ. ਬੇਪੰਨਾ ਅਤੇ

ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਲੋਕ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ - ਐੱਸ.8(3) - ਅਧੀਨ ਅਯੋਗਤਾ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਦੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ - ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਆਰਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਸਨੂੰ 2 ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਆਰ ਸੀ - ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ- ਚੋਣਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਦੋ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸੀ - ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ - ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲਾਇਲਾਜ ਨੁਕਸ ਸਨ 1951 ਐਕਟ ਦੇ ਐੱਸ.86(1) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪੇਟਿਟ ਆਇਨਰ ਨੂੰ 1951 ਦੇ ਐਕਟ ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਦੇ ਐੱਸ.8(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(1)(ਆਰ) - ਦੁਖੀ ਦੇ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀਐੱਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਹਰੇਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਆਰ ਸੀ - ਇੱਕ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਆਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਆਰ ਸੀ - ਬਾਕੀ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਤੋਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਸੀ; (i) ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਘਾਟ; (ii) ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ; (iii) ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ - ਆਯੋਜਤ: ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਤਸਦੀਕ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਹੈ - ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਲਾਇਲਾਜ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ - ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਅੱਗੋਂ, ਕੋਰਲਾ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮ, 1971 ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਇ XVI ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਨੰਬਰ 207 ਤੋਂ 219 ਤੱਕ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।- ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਆਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਨੋਨੀਤ ਜੱਜ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਆਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਸੀ - ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਨੁਕਸਦਾਰ ਤਸਦੀਕ ਸੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਗੇਮ ਪਲਾਨ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ - ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕੋਆਰ ਮਨੋਰਥ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਾਅਰ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਵੀ ਇਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਸੀ - ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਲਾਅਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ 1951 ਐਕਟ ਦੇ 8(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ - ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ 389(1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਾਅਰ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਸਟੇਅ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਹੈ, ਅਯੋਗਤਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ - ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, 1951 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਯੋਗਤਾ 8(3) ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਕੋਆਰ ਸਟੇਅ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸਟੇਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਾਅਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਟੇਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ - ਇਸ ਲਾਅਰ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ

ਹੇਲਡ: 1. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੁਕਸਦਾਰ ਤਸਦੀਕ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਹੈ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43][652-ਸੀ-ਡੀ]

2. ਇਸ ਲਾਅਰ, ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਨੇ 3 ਨੁਕਸਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਲਾਜ ਵਜੋਂ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਹੋਣ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਹੈ, ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਨੰਬਰ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੁਕਸਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਾਅਰ ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 44][652-ਡੀ-ਐੱਫ]

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ

3. ਕੋਰਲਾ ਦੇ ਹਾਥਾਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 210, 1971 ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਿਆਰ, ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਚੇਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।) . ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 86(1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੱਜ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕੇਸ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੱਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੇਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੁਕਸਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਸੀ, ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਚੇਣ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਿਆਰ ਕਿਹਾ। ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਿਆਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਨੇਨੀਤ ਜੱਜ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਿਆਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 46][653-ਬੀ-ਡੀ]

4. ਕੋਰਲ ਦੀ ਹਾਥਾਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਆਰ ਗਿਆਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਾਥਾਰਕੋਰਟ ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਚੇਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਨੁਕਸਦਾਰ ਤਸਦੀਕ ਚੇਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਖੇਡ ਯੋਜਨਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਜੇਕਰ ਹਾਥਾਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਵਿਚਲੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਹਾਥਾਰ ਕੋਰਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਲੁਕੇ ਕੇ ਖੇਡਣਾ। ਹਾਥਾਰ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 47][653-ਡੀ-ਐੱਫ]

5. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਵੀ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ "ਬੇਕਾਰ ਵਜੋਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਿਆਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਅਰਥਹੀਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਚੇਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਾਹਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕੋਆਰ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਿਆਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਿਆਰ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਸਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 48][653-ਐੱਫ-ਐੱਚ]

6. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਕਿ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਪੀਲੀ/ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੋ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕੋਆਰ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਆਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਰਹੇਗਾ। ਦਰਅਸਲ, ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਸੀ, ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨੇਤਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਆਰ ਧਾਰਾ 164 ਨੂੰ ਨੈਕਰੀ ਵਿੱਚ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਆਰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਧਾਰਾ 164 ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 57][655-ਬੀ-ਆਰ]

7. ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੀ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਲੈਣਾ। ਕਪੂਰ, ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(4) ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਤਿ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਿਵਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਮਾ ਨਾਰੰਗ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਨਾਰੰਗ ਅਤੇ ਰਵਿਕਾਂਤ ਐਸ. ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਸਰਵਭੂਮਾ ਐਸ. ਬਗਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਆਰ ਕੇਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 389 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਹੈ, ਅਯੋਗਤਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 59][655-ਜੀ-ਐੱਚ; 656-ਏ-ਸੀ]

8. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ ਨੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(4) ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਲੋਕ ਪਰਹਾਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ

ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਮਾ ਨਾਰੰਗ ਅਤੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 60][656-ਸੀ-ਆਰ]

9. ਇਸ ਲਆਰ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 8(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਕੋਆਰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਸਟੇਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਆਰ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਆਰ ਕਿ ਅਮੇਠੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਟਾਲਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 61][656-ਆਰ-ਐੱਫ਼]

ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (2001) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 231:[2001] 3 ਸਪਲਾਈ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 191 - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਮੁਰਾਰਕਾ ਰਾਏ ਸ਼ਿਆਮ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਏ.ਆਆਰ.ਆਰ (1964) ਐਸ.ਸੀ 1545:[1964] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 573; ਐੱਫ਼.ਏ. ਸਾਧਾ ਬਨਾਮ ਸਿੰਗੋਰਾ (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 375:[1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 752; ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਬਨਾਮ ਸੁਖ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (2004) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 196:[2004] 5 ਸਪਲਾਈ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 682 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਆਰ.ਪੀ. ਮੋਇਦੱਤੀ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਟੀ. ਕੁੰਜੂ ਮੁਹੰਮਦ (2000) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 481; ਕੇ.ਕੇ. ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਮਾਸਟਰ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਵੀ. ਸ਼੍ਰੀਯਮਾਕੁਮਾਰ (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 428:[2010] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 712; ਪੀ.ਏ. ਮੁਹੰਮਦ ਰਿਆਸ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਕੇ. ਰਾਘਵਨ (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 511:[2012] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 56; ਜੀ.ਐਮ. ਸਿੱਧੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨਾ ਕੁਮਾਰ (2013) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 776; ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2013) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 653:[2013] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1130; ਰਾਮਾ ਨਾਰੰਗ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਨਾਰੰਗ (1995) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 513:[1995] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 456; ਰਵੀਕਾਂਤ ਐਸ. ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਸਰਵਭੂਮਾ ਐਸ. ਬਗਾਲੀ (2007) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 673:[2006] 8 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1156 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1964] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 573

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ

ਪੈਰਾ 36

[1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 752

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ

ਪੈਰਾ 37

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

(2000) 1 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ 481	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 39
[2004] 5 ਸਪਲ. ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ 682	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 40
[2010] 7 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ 712	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 41
[2012] 4 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ 56	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 42
[2001] 3 ਸਪਲ. ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ 191	ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 57
[2013] 10 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ 1130	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 59
[1995] 1 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ 456	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 59
[2006] 8 ਸਪਲ. ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ 1156	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 59

ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 2020 ਦਾ 10678 : 2018 ਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2175-2178।

2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿਖੇ ਕੋਰਲ ਵਿਖੇ ਹਾਥਰ ਕੋਰਟ ਦੇ 31.10.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡੀ.ਗੀਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਯਾ ਰਮੇਲਾ ਦੇਵੀ, ਵੀ. ਰਾਮਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ, ਐਡਵ. ਦਿਖਾਆਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਾਅਰ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਵੀ. ਰਾਮਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ, ਜੇ.

1. ਕੋਰਲਾ ਹਾਥਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 2 ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਲਾਇਲਾਜ ਨੁਕਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 4 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਆਰ ਹੈ। ਉਸੇ ਹੀ ਆਮ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸੇ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਆਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਪਰ 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 3 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਆਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 02.11.2020 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਆਰ ਸੀ। ਗੈਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ ਲਾਅਰ ਇਹ ਹੁਕਮ 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ.4 ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

2. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡੀ. ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਾਅਰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ।

3. ਅਪ੍ਰੈਲ-ਮਾਧਰ, 2019 ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਾਅਰ ਹੋਆਰਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 04.04.2019 ਨੂੰ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨੀ ਸੀ।

4. 06.04.2019 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 2 ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ 2013 ਦੇ ਸੀਸੀ ਨੰਬਰ 1300 ਵਿੱਚ ਜੇਐਫਐਮਸੀ-ਆਈ, ਪਠਾਨਮਥਿੱਟਾ ਦੀ ਫਾਅਰਲ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੀਸੀ ਨੰਬਰ 102 ਵਿੱਚ। ਜੇਐਫਐਮਸੀ-ਆਈ, ਪੇਰੁੰਬਾਵੂਰ ਦੀ ਫਾਅਰਲ 'ਤੇ 2014 ਦਾ। ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 08.06.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 45 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ 16.02.2016 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ, 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਸੀ।

5. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 2013 ਦੇ ਸੀ.ਸੀ. ਨੰ.1300 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ, ਪਠਾਨਮਥਿੱਟਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2015 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 87 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਹਾਥਰ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਆਰ.ਪੀ. ਨੰ. 9 ਦੀ 2018. 04.01.2018 ਨੂੰ, ਹਾਥਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ 2 ਘੋਲਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਾਂਡ ਅਤੇ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੱਲ।

6. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 2014 ਦੇ ਸੀ.ਸੀ. ਨੰ.102 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ, ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 25 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। 1 ਲੱਖ 2 ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।

7. ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ 06.04.2019 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।

8. ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਚੇਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 2019 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 11282 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 09.04.2019 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਵੀ 12.04.2019 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

9. ਇਸ ਲੇਖ, ਚੇਅਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 2019 ਦੀ ਚੇਅਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੇਅਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਸਵੀਕਾਰਨ ਨੇ ਚੇਅਰ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੇਅਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮੇਠੀ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 2 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ,

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਅਧੀਨ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

10. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਲਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਵਾਇਨਾਡ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਉਕਤ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ, ਉਸਨੇ ਵਾਇਨਾਡ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 3 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

11. ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਥਰਸ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵਾਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਗਏ ਨੁਕਸ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਨੁਕਸ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਰਥਾਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਧੂਰੀ ਸੀ।

12. ਇਸ ਲੇਖ, ਦੋਵੇਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਨੰਬਰ ਕੀਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 29.07.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਸਬੰਧਤ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

13. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ 2 ਸੁਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅਮਲ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਸ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲੀ/ਸੋਧਿਆਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ।

14. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਥਰਸ ਕੋਰਟ ਨੇ 01.10.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਢਲਾ ਮੁੱਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਯੋਗ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਥਰਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮੁਢਲੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨੁਕਸਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

15. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਥਰਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲੇਖ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲੇਖ ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

31.10.2019 ਦਾ ਹੁਕਮ 2 ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਦੇਵੇਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ:-

(i) ਕਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਲਾਜ ਨੁਕਸ ਸਨ; ਅਤੇ

(ii) ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 102(1)(ਅ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

16. 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 3 ਅਤੇ 4 ਵਿੱਚ 31.10.2019 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਸਾਂਝੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 2020 ਦੀ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ(ਸੀ) ਡਾਇਰੀ ਨੰ. 4200 ਅਤੇ 2020 ਦੀ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰ. 10678 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। 2020 ਦੀ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ(ਸੀ) ਡਾਇਰੀ ਨੰ. 4200, 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 3 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਆਰ, ਨੂੰ 02.11.2020 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਾਮਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਆਰ ਮੌਜੂਦਾ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਪੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਵਾਅ ਲਾਮਾਰ ਆਆਰ।

17. ਜਿਵੇਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 2 ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਰਥਾਤ (i) ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਇਲਾਜ ਨੁਕਸ ਸਨ; ਅਤੇ (ii) ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਆਓ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ 2 ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੀਏ।

ਮੁੱਦਾ-1 (ਨੁਕਸ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ)

18. ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨੁਕਸ ਸੈਕਸ਼ਨ 81 ਅਤੇ 82 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਧਾਰਾ 83 (1) (ਸੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਕੋਆਰ ਝਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। VI, ਸੀਪੀਸੀ ਦਾ ਨਿਯਮ 15। ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 3 ਨੁਕਸ ਸਨ ਜੋ ਲਾਇਲਾਜ ਸਨ। ਉਹ ਸਨ:

(i) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ;

(ii) ਤਸਦੀਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਬੰਧਾਂ, ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚੀ, ਹਲਫਨਾਮੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਗਆਰ ਹੈ;

(iii) ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(iii) ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

19. ਉਪਰੋਕਤ 3 ਨੁਕਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਵੇਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਲਾਜ ਮੰਨਿਆ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 2019 ਦੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ, ਮੰਗੀ ਗਿਆਰ ਰਾਹਤ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਅਤੇ ਅਰਥਹੀਣ ਸੀ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਏ) "ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ 5ਵੇਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਿਆਰ" ਸੀ। ਇਸਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਆਰ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ "ਅਕਾਰਥ" ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਅਕਾਰਥ" ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਰਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਿਆਰ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਸਨ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਸਹੀ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਿਆਰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਇੱਕ ਚਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਨਤੀਆਂ

20. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੀ ਤੋਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

(i) ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਘਾਟ;

(ii) ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ; ਅਤੇ

(iii) ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਲਾਭ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੋਸ਼
ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਿਆਰ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨੁਕਸ ਲਾਇਲਾਜ ਹਨ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 81, 82 ਅਤੇ 83 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਆਓ ਹੁਣ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੀਏ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ।

ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਿਆਰ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨੁਕਸ ਲਾਇਲਾਜ ਹਨ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 81, 82 ਅਤੇ 83 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਆਓ ਹੁਣ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੀਏ ਡਬਲਯੂ 21 . ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਦੇ ਅਧਿਆਏ-II, ਭਾਗ-VI ਵਿੱਚ "ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ" ਅਤੇ ਅਧਿਆਏ III ਵਿੱਚ "ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਆਰ" ਲਿਆਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 86(1), ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੈਪਟਰ-III ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਿਆਰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 81 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 82 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 117 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 86(1) ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 98(ਏ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 98 3 ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਆਰ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਨ:-ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ।

(i) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ

(ii) ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜੋ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਹੈ; ਜਾਂ

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

(iii) ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਕੇਆਰ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

22. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 98 ਅਧੀਨ ਉਪਰੋਕਤ 3 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਧਾਰਾ 86(1) ਅਧੀਨ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 86(1) ਤੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 98(ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 81 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 82 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 117 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਪ੍ਰੀ-ਟਰਾਇਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

23. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਭਾਗ-VI ਦੇ ਅਧਿਆਇ-2 ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 80 ਤੋਂ 84 ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲੇਖ, ਧਾਰਾਵਾਂ 81(3), 83(1), 83(2) ਅਤੇ 84 ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ।

24. ਸੈਕਸ਼ਨ 81(3) ਹਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੇਖਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਾਪੀ ਹੋਣ ਲੇਖਕ ਹਰ ਅਜਿਹੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 81(3) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"81. ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ।- (1)....

(2) ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ

(3) ਹਰੇਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਪੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਕਾਪੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਾਪੀ ਹੋਣ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

25. ਸੈਕਸ਼ਨ 83 ਇਸ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ: -

(i) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ;

(ii) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ; ਅਤੇ

(iii) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚੀ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 83 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"83. ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ।-(1) ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ-

(a) ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਾਅਰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਰੇਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪੂਰਾ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਸੀ) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਾਅਰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 (1908 ਦਾ 5) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

[ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।]

(2) ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚੀ 'ਤੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

26. ਸੈਕਸ਼ਨ 84 ਉਹਨਾਂ ਰਾਹਤ/ਰਾਹਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"84. ਰਾਹਤ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।-ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਂ ਕੋਆਰ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "

27. ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਾਅਰ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਧਾਰਾ 87(1) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਧਾਰਾ 87(2) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਾਅਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 87 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"87. ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।-(1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਅ ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ, ਲਗਭਗ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਕੇਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1908 (1908 ਦਾ 5) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਅ ਲਾਅਰ: ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਹਾਅਰ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉਸ ਧਿਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਾਅਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਫਜ਼ੂਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਆਰ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(2) ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1872 (1 ਦਾ 1872), ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

28. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ-

(i) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ; ਅਤੇ

(ii) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਆਰ।

ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਧਿਆਇ-2 ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 80 ਤੋਂ 84 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਹੈ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਆਰ ਧਾਰਾ 86 ਤੋਂ 107 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਧਿਆਇ-III ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

29. ਇਹ ਕੰਪਾਰਟਮੈਂਟਲਾਆਰਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2 ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

(i) ਕਿ ਧਾਰਾ 80 ਦੇ ਤਹਿਤ "ਇਸ ਹਿੱਸੇ" ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(ii) ਕਿ ਅਧਿਆਇ-II ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਲਆਰ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

30. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਧਿਆਇ-2 ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕੋਡ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਆਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੈਪਟਰ-2 ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ: -

(i) ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ(ਜ) ਜੋ ਫਾਆਰਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ;

(ii) ਵਿਅਕਤੀ (ਵਿਅਕਤੀਆਂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(iii) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਹਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ;

(iv) ਉਹ ਆਧਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ;

(v) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਆਰ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ;

(vi) ਅਦਾਲਤ ਜਿੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ;

(vii) ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ; ਅਤੇ

(viii) ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫਾਰਮੈਟ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

31. ਅਧਿਆਇ II ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਹਨ। ਪਰ ਕੁਝ ਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਥੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ।

32. ਸੈਕਸ਼ਨ 83 (1) (ਸੀ) ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਆਰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ 2 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਰਡਰ VI, ਨਿਯਮ 14 ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਆਰਡਰ VI, ਨਿਯਮ 15 ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 14 ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਕੀਲ, ਜੇਕਰ ਕੋਆਰ ਹੋਵੇ, ਦੁਆਰਾ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪਰੋਵੀਸੋ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਆਰ ਧਿਰ, ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਆਰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਆਰਡਰ VI, R.14 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“14. ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ।-ਹਰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ (ਜੇ ਕੋਆਰ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ:

“14. ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ।-ਹਰ ਬੇਨਤੀ ਸ਼ਰਤ ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਆਰ ਧਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ; ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਆਰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

33. ਆਰਡਰ VI, R.15 ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

“15. ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ।- (1) ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਆਰ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਹਰੇਕ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

(2) ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਆਰ ਅਤੇ ਸੱਚ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਉਹ ਕੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(3) ਤਸਦੀਕ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਮਿਤੀ ਦੱਸੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

(4) ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

34. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ VI ਦੇ ਨਿਯਮ 15 ਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਵੀ ਦਲੀਲਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

35. ਸੈਕਸ਼ਨ 86(1) ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 81, ਸੈਕਸ਼ਨ 82 ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 117 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 83 ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖਾਰ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਧਾਰਾ 83 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੀ-ਟਰਾਇਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ।

36. ਮੁਰਾਰਕਾ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ 1 ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੁਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਸੀ। ਤਸਦੀਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਕੁਝ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਲੇਖਾਰ ਸੱਚੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਅਰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਸ 1966 ਦੇ ਐਕਟ 47 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਕਟ ਦੀ ਸੇਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲੇਖਾਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਿਠੀ ਗਈ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਮੰਨਿਆ। ਮੁਰਾਰਕਾ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੁਕਸ ਜੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਲੇਖਾਰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 83 ਦਾ 1) ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲੇਖਾਰ ਘਾਤਕ ਹੈ" ।

37. ਮੁਰਾਰਕਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਐਫ.ਏ. ਸਾਪਾ ਬਨਾਮ ਸਿੰਗੋਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਨੁਕਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਐੱਫ.ਏਸਪਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 83 ਧਾਰਾ 86(1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਤਿੰਨ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਧਾਰਾ 81 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ" .

38. ਐੱਫ.ਏ. ਸਾਪਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਬਣਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਾਭ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂ ਅਧੂਰੀ ਤਸਦੀਕ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ: -

(i) ਤਸਦੀਕ ਵਿੱਚ ਕੋਆਰ ਨੁਕਸ, ਜੇਕਰ ਕੋਆਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

(ii) ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 'ਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਲਾਜ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ।

(iii) ਜੇਕਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਵੇਰਵੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪਲਾਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

(iv) ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ 25 ਵਿੱਚ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 81(ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸੀਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨੁਕਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 3) ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

39. ਐੱਫ.ਏ.ਸਾਪਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਾ 83 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਦੀ ਨੁਕਸਦਾਰ ਤਸਦੀਕ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਆਰਪੀ ਮੋਇਦੱਤੀ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਟੀ. ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਕੁੰਜੁ ਮੁਹੰਮਦ 3.

40. ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਬਨਾਮ ਸੁਖ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 4 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 83(1) ਦਾ ਉਪਬੰਧ

3 (2000) 1 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ 481

4 (2004) 11 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ 196

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਫਾਰਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 83 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹਿੱਸਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ:

“14. Xxx

ਇਸ ਲਆਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 (1) ਜਾਂ (2) ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਲਆਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਨੁਕਸਦਾਰ" ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 86(1) ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।”

41. ਵਿਚ ਕੇ.ਕੇ. ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਮਾਸਟਰ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਵੀ. ਸ੍ਰੀਯਮਾਕੁਮਾਰ5, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਫ.ਏ.ਸਾਪਾ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੁਕਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਨੁਕਸਦਾਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 86(1) ਤਹਿਤ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

42. ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਹੰਮਦ ਰਿਆਸ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਕੇ. ਰਾਘਵਨ6, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 81 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲਆਰ ਕਾਰਵਾਆਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਧੂਰਾ ਰਹੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਆਰ ਪੀ.ਏ. ਮੁਹੰਮਦ ਰਿਆਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਆਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅੰਤਮ ਪੈਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਰਿਆਸ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਆਰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

5 (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 428

6 (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 511

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਇਸ ਲਆਰ, ਪੀ.ਏ. ਮੁਹੰਮਦ ਰਿਆਸ (ਸੁਪਰਾ) ਆਪਣੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਪਲਟ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਏ. ਮੁਹੰਮਦ ਰਿਆਸ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਮ.ਸਿੱਧੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨਾ ਕੁਮਾਰ⁷ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਆਰ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1908 ਦੇ ਆਰਡਰ VI ਨਿਯਮ 15(4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ (ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 83(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ 25 ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਜੀ.ਐਮ. ਸਿੱਧੇਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

43. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਤਸਦੀਕ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਹੈ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਹੈ।

44. ਇਸ ਲਆਰ, ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ 3 ਨੁਕਸਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਲਾਜ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਹੋਣ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਆਰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਨੰਬਰ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੁਕਸਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਆਰ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

45. ਕੋਰਲਾ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮ, 1971 ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਇ XVI ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਨੰ. 207 ਤੋਂ 219 ਤੱਕ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ 210 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“210. ਸੰਮਨ।- ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਲਆਰ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੱਜ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਆਰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਮਿਤੀ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਮਨ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਾਮਾਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਟਾਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਾਮਾਰ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

46. ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਯਮ 210 ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 86(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਾਮਾਰ, ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 86(1) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੱਜ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਮਨੋਨੀਤ ਜੱਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੁਕਸਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਾਮਾਰ ਕਿਹਾ। ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਾਮਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮਨੋਨੀਤ ਜੱਜ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਾਮਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਸੀ।

47. ਕੋਰਟ ਦੀ ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਆਰ ਗਿਆਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਾਮਾਰਕੋਰਟ ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਨੁਕਸਦਾਰ ਤਸਦੀਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਖੇਡ ਯੋਜਨਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਭੀਰ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਜੇਕਰ ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਵਿਚਲੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਲੁਕੇ ਕੇ ਖੇਡਣਾ। ਹਾਮਾਰ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਹੈ।

48. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਵੀ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ "ਬੇਕਾਰ ਵਜੋਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਾਮਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਅਰਥਹੀਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਾਹਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕੋਆਰ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਾਮਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਾਮਾਰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਿਆਰ ਤਸਦੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਸਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਮੁੱਦਾ-2 (ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ)

49. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਆਰਾਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲ/ਸੇਧ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਆਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

50. ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਆਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਆਰ, ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

51. ਜੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8(3) ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਆਰ ਕਾਫੀ ਸੀ।

52. ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ. ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਆਰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ।-

(1)...

(2)...

(3) ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਆਰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ [ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ] ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਆਰ ਤੋਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਲਆਰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

53. ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਦੀ ਰੀਡਿੰਗ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ (i) ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ; ਅਤੇ (ii) ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ। ਅਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ (i) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਲਆਰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ; ਅਤੇ (ii) ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ।

54. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ "ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਆਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ "ਤਾਰੀਖ" ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ। ਅਯੋਗਤਾ ਜੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਆਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

55. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਰੀਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

56. ਜਦੋਂ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਵਿੱਚੋਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਿਆਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

57. ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ 8 ਕਿ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਪੀਲੀ/ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 389 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੋ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕੇਆਰ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਆਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਰਹੇਗਾ। ਦਰਅਸਲ, ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ (ਸੁਪਰਾ) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨੇਤਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਆਰ ਧਾਰਾ 164 ਨੂੰ ਨੈਕਰੀ ਵਿੱਚ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਿਆਰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਾ 164 ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਸਕਦਾ।

58. ਬੀ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਕਪੂਰ (ਸੁਪਰਾ) ਕਿ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(4) ਦੁਆਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ, ਜੇਕਰ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਲਿਆਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲੋਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਸਬ-ਸੈਕਸ਼ਨ (4) ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਕੇਆਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

59. ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੀ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਲੈਣਾ। ਕਪੂਰ (ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 38 ਅਤੇ 39 ਵਿੱਚ), ਸੈਕਸ਼ਨ 8(4) ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਸੀ।

8. (2001) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 231

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2020] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ⁹ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਤਿ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਮਾ ਨਾਰੰਗ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਨਾਰੰਗ¹⁰ ਅਤੇ ਰਵਿਕਾਂਤ ਐਸ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਸਰਵਭੂਮਾ ਐਸ. ਬਗਾਲੀ¹¹ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 389 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਿਆਰ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਿਆਰ ਹੈ, ਅਯੋਗਤਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

60. ਜਿਵੇਂ ਬੀ.ਆਰ. ਕਪੂਰ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(4) ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਆਰ। , ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਿਆਰ ਅਗਵਾਆਰ ਕੀਤੀ. ਲੋਕ ਪਰਹਾਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ¹² ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਮਾ ਨਾਰੰਗ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਲਿਲੀ ਥਾਮਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ।

61. ਇਸ ਲਿਆਰ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 8(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗਤਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਕੋਆਰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਸਟੇਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਆਰ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਿਆਰ ਕਿ ਅਮੇਠੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਟਾਲਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸਿੱਟਾ

62. ਇਸ ਲਿਆਰ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਿਆਰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਧਾਰਾ 81(1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰ" ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਆਰ, ਦ

9 (2013) 7 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ 653

10 (1995) 2 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ 513

11 (2007) 1 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ 673

12 (2018) ਏਆਆਰਆਰ 4675

ਸਰਿਥਾ ਐਸ ਨਾਇਰ ਬਨਾਮ ਹਿਬੀ ਆਰਡੇਨ [ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਜੇ.]

ਹਾਆਰਕੋਰਟ ਨੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਆਰ ਲਆਰ ਲੈ ਕੇ, ਵਿਅਰਥਤਾ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣਾ ਸਹੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਆਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਾਇਲਾਜ ਨੁਕਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਸੀ।

63. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਆਰ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਐਸਐਲਪੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।